

БЛОКОВА СТРУКТУРА ГОСПОДАРСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА ЇХ РОЛЬ У ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

BLOCK STRUCTURE OF BUSINESS ASSOCIATIONS AND THEIR ROLE IN THE INVESTMENT PROCESS

У статті розглянуто господарські об'єднання як учасники інвестиційного процесу. З метою визначення перспектив інвестиційної діяльності в сучасних ринкових умовах господарювання проаналізовані як можливі позитивні, так і негативні сторони діяльності господарських об'єднань. Досліджено склад (фінансовий, виробничий, торговельний, науково-дослідний, моніторинговий блок) і визначено роль учасників кожного із виділених блоків у забезпеченні інвестиційної діяльності господарського об'єднання.

Ключові слова: господарське об'єднання, інвестиційна діяльність, інвестиційний процес, інституційні блоки, національна економіка.

В статье рассмотрены хозяйственные объединения как участники инвестиционного процесса. С целью определения перспектив инвестиционной деятельности в современных рыночных условиях хозяйствования проанализированы как возможные положительные, так и отрицательные стороны деятельности хозяйственных объединений. Исследована структура (финансовый,

производственный, торговый, научно-исследовательский, мониторинговый блок) и определена роль участников каждого из выделенных блоков в обеспечении инвестиционной деятельности хозяйственного объединения.

Ключевые слова: хозяйственные объединения, инвестиционная деятельность, инвестиционный процесс, институциональные блоки, национальная экономика.

The article the business associations as participants of the investment process. The problems of functioning and investment activities are researched. In order to determine the prospects of investment in the current market conditions are analyzed as a possible positive and negative aspects of the business associations. Studied composition (financial, industrial, commercial, research, monitoring unit) and defined roles of each of the selected blocks to provide investment activities of the association.

Key words: business association, investment activity, investment process, institutional units, national economy.

УДК 330.332

Федевич Л.С.

к.е.н., старший викладач кафедри фінансів
Національний університет «Львівська політехніка»

Ливдар М.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів
Національний університет «Львівська політехніка»

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економіки України нерозривно пов'язаний з інвестиційними процесами, які є рушійною силою інтеграції економіки у світове господарство за рахунок оновлення основних фондів, переведення капіталів з одних сфер в інші, передачі технологій, інновацій та управлінського досвіду. Створення об'єднання підприємств є одним з найважливіших напрямів реструктуризації підприємств усіх форм власності. Таке об'єднання повинно в межах чинного законодавства забезпечувати захист вітчизняних товаровиробників та прибутковість їх діяльності завдяки наявності конкурентних переваг [9].

З метою визначення перспектив інвестиційної діяльності в сучасних ринкових умовах господарювання необхідно проаналізувати можливу структуру господарських об'єднань та їх роль у інвестиційному процесі.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми інвестиційної діяльності підприємств та господарських об'єднань досліджувалися і ґрунтовно описані у працях таких науковців, як: О. Вінник [1], О. Кузьмін [7], Т. Майорова [8], А. Пересада [9], Пирог О.В. [11] та інших. У роботах цих авторів розкрито сутність та різновиди інвестицій, значення інвестиційної діяльності для розвитку підприємств зокрема і держави загалом, поняття інвестиційного процесу тощо.

Не дивлячись на значну кількість наукових здобутків, на сьогодні не вивченою є оптимальна структура господарського об'єднання і недостат-

ньо розкритим є питання визначення ролі учасників такого об'єднання у інвестиційному процесі.

Формування цілей. Метою дослідження є обґрунтування складу учасників господарських об'єднань (на прикладі концерну як найбільш розповсюдженої і розвинутої у світі форми інтеграції компаній) та визначення ролі кожного з таких учасників (торгових, промислових підприємств, науково-дослідних установ, банків тощо) в інвестиційному процесі.

Виклад основного матеріалу. У інвестиційному процесі беруть участь як окремі підприємства, так і їх об'єднання. До останніх можуть бути віднесені організаційно оформлені групи підприємств, інших господарських організацій низової ланки економіки різних форм власності, які створюються з метою координації діяльності своїх учасників, об'єднання їхніх зусиль для вирішення соціальних та економічних завдань [1]. До них відносять асоціації, корпорації, концерни, консорціуми та інші об'єднання (холдингові компанії, агропромислові об'єднання). Кожне із цих господарських об'єднань можна відрізнити за рівнем централізації, шириною сфер діяльності підприємств і організацій, що входять до його складу [14]. Також певні господарські об'єднання носять характер тимчасових утворень та можуть консолідувати підприємницький і банківський капітал (консорціум).

На сьогоднішній день поняття господарського об'єднання, його види та організаційно-правові форми, засади діяльності визначаються статтею 12

розділу II Господарського кодексу України [2]. Зважаючи на те, що Господарський кодекс України регулює широкий спектр господарських відносин, існують певні прогалини у правовому регулюванні відносин за досліджуваним напрямом. Для подолання такого недоліку створена концепція проекту Закону України «Про господарські об'єднання», що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2008 р. N 1124-р. Проте Проект Закону України «Про господарські об'єднання» (реєстраційний N 7057), що був поданий Кабінетом Міністрів України постановою Верховної Ради України 16 червня 2011 р. повернутий на доопрацювання. Таким чином, основу правового регулювання діяльності (зокрема, інвестування) господарських об'єднань, окрім Господарського кодексу, здійснюють: Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III зі змінами і доповненнями від 25.12.2015 р. № 928-VIII, Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР зі змінами і доповненнями від 23.12.2015р., № 901- VIII , Закон України "Про інститути спільного інвестування" від 05.07.2012 № 5080-VI зі змінами і доповненнями № 766-VIII від 10.11.2015, Податковий кодекс України від 2.12.2010р. N 2755-VI зі змінами і доповненнями № 909-VIII від 24.12.2015 р., Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р., із змінами і доповненнями № 901-VIII від 23.12.2015 р., Закон України «Про холдингові компанії в Україні» від 15.03.2006 №3528-IV зі змінами і доповненнями від 26.11.2015 р., № 835-19 тощо [3-6, 10, 13].

Противники створення господарських об'єднань різних форм оперують категоріями національної безпеки, монополізації економіки та зменшення доходної частини державного бюджету. Прибічники господарських об'єднань наголошують, що тільки за умов їх створення і повноцінного функціонування можна сподіватись на структурну перебудову економіки, пожвавлення інвестиційного процесу на стратегічно важливих напрямках, технологічного прориву в наукомістких галузях, а зрештою, не тільки на швидкий та успішний вихід з кризи, але й економічне зростання.

До входження у господарські об'єднання підприємства спонукає низка чинників, головним із яких є бажання здійснювати посилений контроль над усіма його учасниками у процесі їх діяльності та при управлінні фінансово-кредитними ресурсами. Це відбувається із метою використання усього потенціалу технологічних і господарських зв'язків для отримання найбільшого прибутку. Також при цьому виникає можливість забезпечити реалізацію пріоритетних загальнонаціональних програм, отримати належний рівень державної підтримки, що супроводжує їх здійснення, використати отримані кошти задля підвищення влас-

ного технологічного і технічного рівня чи на поповнення оборотних коштів тощо.

Дослідивши переваги від розвитку господарських об'єднань різних типів та правових форм (корпорація, консорціум, концерн), можна стверджувати наступне. Створення та успішне функціонування господарських об'єднань у межах національної економіки України спрямоване на успішну реалізацію трансформаційних процесів, що досягається шляхом:

- збільшення можливостей для інвестиційної та інноваційної діяльності завдяки нарощенню ресурсної компоненти учасників господарських об'єднань у порівнянні з їх відокремленим функціонуванням;

- формування ефективного механізму самофінансування учасників господарських об'єднань, оскільки в результаті інтеграції різних за видом діяльності підприємств виникає можливість отримання необхідних фінансових ресурсів без участі зовнішнього інвестора, а за рахунок взаємодії компонентів внутрішнього середовища діяльності господарських об'єднань;

- збільшення можливості інноваційного розвитку у процесі діяльності господарських об'єднань за рахунок доступу до дешевших джерел фінансових ресурсів їх учасників, високої концентрації капіталу для реалізації різноманітних проектів.

Склад господарських об'єднань (на прикладі концерну як найбільш розповсюдженої і розвинутої в світі форми інтеграції компаній) можна представити такими інституційними блоками: фінансовим; виробничим; моніторинговим; торговельним; науково-дослідним (фінансовий і моніторинговий блоки іноді можна об'єднати в один) (рис. 1).

Фінансовий блок включає в себе: банки, страхові, лізингові компанії, корпоративні інвестиційні фонди, пенсійні фонди тощо. Завдяки входженню до складу господарських об'єднань банківських структур, інститутів спільного інвестування, корпоративних інвестиційних фондів підприємства-учасники господарських об'єднань отримують необхідні фінансові ресурси шляхом внутрішнього інвестування.

Для банків участь у господарських об'єднаннях створює додаткові можливості розширення сфер діяльності і, як наслідок, забезпечення додаткової фінансової стійкості.

Виробничий блок включає у себе промислові і агропромислові підприємства, які здійснюють промислове виробництво (переробку сільськогосподарської продукції) господарських об'єднань.

Торговельний блок – це мережа торговельних підприємств, або одне торговельне підприємство, що забезпечує збут виробленої продукції господарських об'єднань.

Головним завданням торговельного блоку господарських об'єднань є зберігання, реалізація продукції виробничого блоку, забезпечення умов

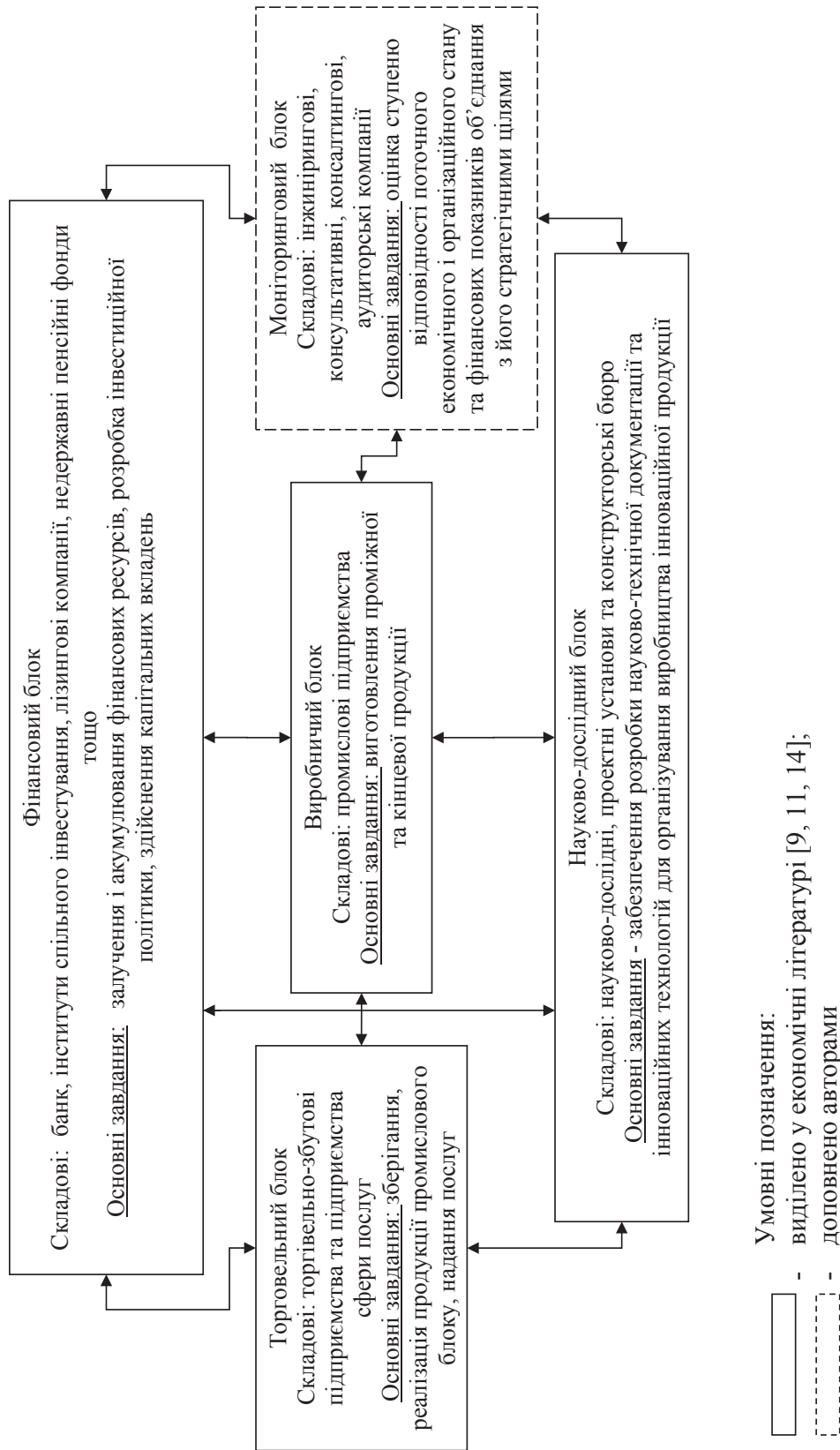

Рис. 1. Склад господарських об'єднань за блоками

для безперервного функціонування виробничого процесу з урахуванням проведення аргументованої цінової політики, надання послуг (приймання замовлень на товари, інформування про розташування комплексів і відділів, демонстрація технічно складних товарів у дії, упакування товарів і їх доставка додому покупцеві).

Моніторинговий блок включає консультаційні, консалтингові, аудиторські підприємства, які повинні приймати на основі якісного аналізу із залученням кількісної інформації поточного фінансового і організаційного стану рішення про внесення змін в економічну політику та стратегію об'єднання.

Науково-дослідний блок представлений науково-дослідними проектними установами, конструкторськими бюро, що забезпечують розробку науково-технічної документації, а також новітніх технологій, які дають змогу організувати виробництво нових видів продукції [12].

Зважаючи на те, що до виробничого блоку можуть входити підприємства різних видів економічної діяльності (зокрема агропромислового виробництва), то рекомендовані блоки господарських об'єднань частково відповідають секторній моделі національного господарства країни, яка містить 5 елементів: первинний (сільське господарство), вторинний (промисловість, будівництво), третинний (послуги), четвертинний (надання індивідуальних послуг, фінансова діяльність), п'ятериковий сектори (освіта, наука, дослідницька діяльність тощо) [11].

У відповідності із концепцією розвитку національного господарства та його секторною моделлю в умовах переходу від індустріального до постінду-

стріального суспільства, пріоритетне значення має зростання окремих секторів (рис. 2) [7].

Оскільки нами у структурі господарських об'єднань за блоками виділено єдиний виробничий блок, то уважатимемо, що первинний сектор (сільське господарство), вторинний (промисловість, будівництво) як єдине ціле. Таким чином, виходячи із трансформацій у структурі національної економіки та завдань економічного розвитку країни, при управлінні інвестиційною діяльністю господарських об'єднань слід забезпечити переважний розвиток інвестиційної діяльності у B_B і $B_{нд}$. Також незначне зростання повинно відбуватись у B_T , $B_{фк}$, B_M .

Для модернізації виробничого процесу, принципового оновлення його технологічної бази потрібні великі інвестиції. На сьогоднішній день більшість вітчизняних підприємств, які повністю забезпечені виробничими потужностями, не володіють достатнім рівнем фінансових ресурсів, що забезпечили б реалізацію великих інвестиційно-інноваційних проектів та програм. За можливостями концентрації капіталу найбільші українські компанії значно поступаються провідним зарубіжним диверсифікованим господарським об'єднанням. Таким чином, слід шукати шляхи підвищення ефективності використання та віддачі від наявних виробничих фондів, що пов'язане із розвитком економічного потенціалу підприємства.

Отже, визначимо роль учасників господарських об'єднань (торгових, промислових підприємств, науково-дослідних установ, банків тощо) в інвестиційному процесі (табл. 1).

Результати зусиль господарських об'єднань щодо концентрації капіталу для розв'язання проблем стабілізації виробництва та його технологічного оновлення здебільшого залежать від того, якою мірою вдасться залучити до цього ресурси незалежних з фінансового погляду галузей національної економіки.

Висновки. Аналіз діяльності основних учасників інвестиційного процесу показує, що для вирішення завдань стабільного інвестиційного розвитку в Україні необхідно забезпечити їх інтеграцію у формі господарських об'єднань, створити належну інфраструктуру інвестиційного процесу, доступність інвестиційних ресурсів тощо.

Створення господарських об'єднань – це один із шляхів не тільки виживання підприємств, але і їх розвитку в результаті того, що об'єднання організують ініціативні підприємці, які

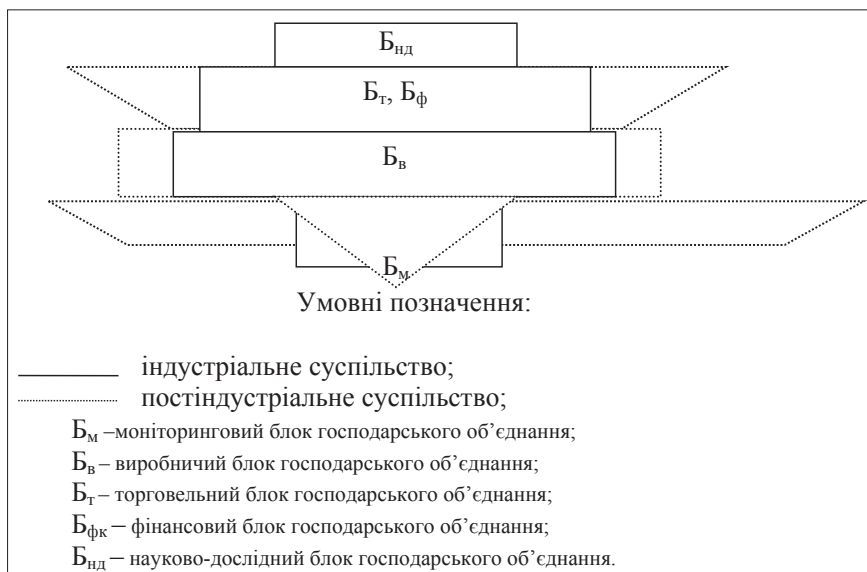

Рис. 2. Розвиток господарських об'єднань за блоками відповідно секторній моделі національної економіки при переході від індустріального до постіндустріального суспільства

Джерело: складено за [7]

Роль учасників господарських об'єднань у інвестиційному процесі

Учасники господарських об'єднань	Роль у інвестиційному процесі
- торговельні підприємства	Освоєння інвестицій для розширення збуту на внутрішньому та зовнішньому ринках, забезпечення його своєчасності та результативності
- виробничі (промислові, сільськогосподарські) підприємства	Використання інвестицій у виробничому процесі та їх спрямування на поліпшення ритмічності виробництва, створення додаткових виробничих потужностей та економію матеріальних і фінансових ресурсів, що виникають внаслідок внутрішньо групової кооперації; Виробництво інноваційної продукції
- науково-дослідні та інші проектні установи	Спрямування інвестиційних ресурсів на розробку науково-технічної документації, а також новітніх технологій, які дають змогу організувати виробництво нових видів продукції; Розвиток досліджень на інноваційній основі
- банки	Кредитування інвестиційних проектів, що передбачає розроблення та реалізацію схем кредитування; Співробітництво з міжнародними організаціями, урядовими та неурядовими організаціями іноземних держав, іноземними інвесторами з питань організації інвестиційного кредитування; Зростання активів банку; Збільшення кількості клієнтів за рахунок входу до складу господарського об'єднання і як наслідок більші можливості кредитування та виконання депозитних операцій
- інші організації фінансового блоку (інститути спільного інвестування, профучасники фондового ринку та інші фінансові установи)	Акумуляування фінансових ресурсів, а також розробка інвестиційної політики і здійснення капіталовкладень Професійні учасники фондового ринку забезпечують акумулювання та рух фінансових ресурсів на ринку капіталів, відповідно до діючого законодавства України.
- консалтингові, інжинірингові підприємства, підприємства з управління активами тощо	Надання кваліфікованої професійної допомоги щодо забезпечення процесу інвестування, реалізації інвестиційних проектів, їх документального супроводження, надання франчайзингових послуг тощо

Джерело: власна розробка авторів

вміють об'єднувати ділових партнерів для досягнення спільних цілей. Господарські об'єднання, які об'єднують промислові і моніторингові підприємства, дослідні організації, торговельні компанії, банківські установи та інші структури стали ґрунтовною основою економічного розвитку багатьох країн.

Господарські об'єднання як учасники інвестиційного процесу, розглянуті у дослідженні у складі п'яти інституційних блоків: фінансового, виробничого, торговельного, науково-дослідного, моніторингового. Як організаційно оформлені групи підприємств, вони створюються з метою координації діяльності своїх учасників, об'єднання їхніх зусиль для вирішення соціальних та економічних завдань, підвищення результативності власної діяльності, ширшого залучення інвестиційних ресурсів тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вінник О.М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення : монографія / О.М. Вінник. – К. : Атіка, 2003. – 352 с.
2. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 р., із змінами і доповненнями N 629-VIII від 16.07.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

3. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III зі змінами і доповненнями № 928-VIII від 25.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

4. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30 жовтня 1996р. № 448/96-ВР зі змінами і доповненнями від 23.12.2015 р. №901-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>

5. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР зі змінами і доповненнями від 23.12.2015р., № 901-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

6. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 № 2939-XII зі змінами і доповненнями від 23.12.2015 р. №901-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>

7. Кузьмін О.Є. Секторна модель розвитку національного господарства України в умовах постіндустріального суспільства / О.Є. Кузьмін, О.В. Пирог // Бізнес Інформ. – 2013. – № 7. – С. 8–13.

8. Майорова Т.В. Бюджетні важелі впливу на інвестиційний процес в Україні та напрями підвищення їх ефективності [Електронний ресурс] / Т.В. Майорова, В.М. Кузьменко, С.В. Урванцева//SWorld–15–17December2015.–Режимдоступу:

<http://www.sworld.education/conference/year-conference-sw/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/dec-2015>

9. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом : [монографія] / А.А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 472 с.

10. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. N 2755-VI зі змінами і доповненнями № 909-VIII від 24.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

11. Пирог О.В. Економічний розвиток національного господарства України: особливості та моделі в умовах постіндустріального суспільства : моногра-

фія / О.В. Пирог. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. – 336 с.

12. Уманців Г.В. Холдингові компанії та промислово-фінансові у сучасній економіці: наукове видання : монографія / Г.В. Уманцев. – К. : ВІРА – Р ; Альтепрес, 2002. – 429 с.

13. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р., із змінами і доповненнями № 901-VIII від 23.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

14. Щербина В.С. Суб'єкти господарського права: монографія / В.С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 264 с.

МОДИФІКАЦІЯ ТОВАРНО-СТРУКТУРНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА КРАЇНИ ЯК ФАКТОР СТИМУЛЮВАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

THE MODIFICATION OF COMMODITY STRUCTURAL COUNTRY'S SPECIALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION AS A STIMULATING FACTOR OF FOREIGN INVESTMENT ATTRACTION

Ідентифіковано особливості розвитку агропромислового сектору економіки України. Визначено напрями спеціалізації агровиробництва України в цілому та її регіонів зокрема на основі застосування авторської методики, особливість якої полягає у комбінованому використанні трьох методів: середньогалузевого відсотка, середньозваженого рангу та індексу комбінування (індексу Уівера). Отримані результати були використані для оцінки основних деструктивних факторів розвитку вітчизняного сільського господарства і обґрунтування перспективних напрямів його становлення. Реалізація отриманого наукового доробку сприятиме оптимізації та активізації господарської діяльності виробників агропродовольчої продукції. Виокремлено найпривабливіші регіони України для прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор.

Ключові слова: сільське господарство, спеціалізація, метод середньогалузевого відсотка, метод середньозваженого рангу, індекс комбінування (індекс Уівера), інвестиції.

Идентифицировано особенности развития агропромышленного сектора экономики Украины. Определены направления специализации агропроизводства Украины в целом и ее регионов в частности на основе применения авторской методики, особенность которой заключается в комбинированном использовании трех методов: среднеотраслевого процента, средневзвешенного ранга и индекса комбинирования (индекса Уивера).

Полученные результаты были использованы для оценки основных деструктивных факторов развития отечественного сельского хозяйства и обоснование перспективных направлений его становления. Реализация полученного научного наследия будет способствовать оптимизации и активизации хозяйственной деятельности производителей агропродовольственной продукции. Выделены наиболее привлекательные регионы Украины для прямых иностранных инвестиций в аграрный сектор.

Ключевые слова: сельское хозяйство, специализация, метод среднеотраслевого процента, метод средневзвешенного ранга, индекс комбинирования (индекс Уивера), инвестиции.

The article identifies the features of the agricultural sector of Ukraine. It also defines directions of the specialization of agricultural production in Ukraine and its regions that are based on the author's methodological approaches. The authors use the combination of three methods: method of the average weighted rate, method of the average industry and Weaver's combination index. The commodity structural specialization of agricultural production is as follows: grains and leguminous, maize, sunflower seeds and wheat. The article also determines the most attractive regions in Ukraine for foreign direct investment in agricultural sector.

Key words: agriculture, specialization, method of the average weighted rate, method of the average industry, Weaver's combination index, investments.

УДК 332.2(477)

Яценко О.М.

д.е.н., професор кафедри міжнародної торгівлі

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Яценко О.М.

аспірант

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Білецька І.І.

магістр

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Постановка проблеми. Важливою сферою матеріального виробництва є сільське господарство, пріоритетність і перспективність якого не викликає сумніву. Нині сільське господарство

залишається єдиною галуззю економіки України, яка має позитивне сальдо зовнішньої торгівлі. Незважаючи на внутрішньо економічні проблеми країни зумовлені анексією Автономної Республіки